

خبرهای پس از شتر یازدهم سپتامبر

افغانستان در حال تجربه افزایش مشارکت سیاسی اجتماعی زنان و آزادی رسانه‌ها است

هر چند حادثه یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی در آمریکا، فاجعه بشری بزرگی بود، اما به تغییرات مثبت و دور از انتظار در افغانستان منجر شد. پایان دادن به حاکمیت رژیم زن ستیز و آزادی ستیز طالبان، نخستین پیامد حادثه یازدهم سپتامبر در افغانستان بود. شهروندان این کشور که از سلطه گروه

پروفیسور شاهرابی*
روزنامه‌نگار افغان

طالبان به ستوه آمده بودند، هرگز تصور نمی‌کردند روزی بتوانند خارج از قوانین متحجرانه و سختگیرانه طالبان، آن طوری که می‌خواهند، زندگی کنند. بهبود شرایط زندگی زنان و ارتقای سطح مشارکت آنان در بخش‌های مختلف جامعه، بر خورداری مردم از حق آزادی بیان و اندیشه، گسترش ارتباطات، توجه به بازسازی، تشکیل نهادهای جدیدی مبتنی بر قانون، احیای ساختارهای محوشده امنیتی و همچنین آزاد شدن مذاهب از جمله پیامدهای یازدهم سپتامبر برای شهروندان افغانستان به شمار می‌روند. افغانستان که تا قبل از حادثه یازدهم سپتامبر در انزوای کامل بین‌المللی قرار داشت، بعد از این حادثه در مرکز توجه جامعه جهانی قرار گرفت. اساس چگونگی تداوم پیشرفت‌ها در افغانستان، در ماه دسامبر ۲۰۰۱ در نخستین اجلاس بین‌المللی در شهر بن المان گذاشته شد و بدینال آن تداوم یافت.

تصویب قانون اساسی

تصویب قانون اساسی جدید افغانستان در سال ۱۳۸۲ شمسی (۲۰۰۳ میلادی)، ساختارهای باقی‌مانده از حاکمیت‌های گذشته را که در آن کمترین وقعی به آزادی‌های فردی و اجتماعی و همچنین اراده سیاسی مردم گذاشته نشده بود، شکست و زمینه شکل‌گیری فضای جدیدی را برای شهروندان افغانستان مساعد کرد.

در این قانون برای نخستین بار در تاریخ افغانستان روی آزادی‌های فردی و اجتماعی بویژه برای زنان تأکید شد. همچنین با تصویب این قانون اساسی، مذهب شیعه به عنوان دومین مذهب بزرگ در افغانستان به رسمیت شناخته شد و پیروان این مذهب در اجرای مراسم مذهبی شان در جامعه که اکثریت شان را پیروان اهل سنت تشکیل می‌دهند، آزاد شدند.

مشارکت زنان بر اساس آمار

زنان در افغانستان در طول تاریخ این کشور از محروم‌ترین اقشار جامعه بودند. اما آنها با فرصت‌های جدیدی که حضور جامعه جهانی در این کشور در اختیار آنان گذاشته، توانسته‌اند در تمامی عرصه‌ها حضور چشمگیر و قابل ملاحظه‌ای یابند.

هم‌اکنون چهاروزارتخانه مهم تحصیلات عالی، کار و امور اجتماعی، امور زنان و مبارزه با مواد مخدر در افغانستان توسط زنان رهبری می‌شوند. و آنگونه که شاه حسین مرتضوی، از سخنگویان دفتر ریاست جمهوری افغانستان می‌گوید، ۹ مقام عالی‌رتبه زن دیگر نیز به عنوان معاون وزیر و ۴ نفر هم به عنوان سفیر فعالیت دارند.

حضور یک زن به عنوان معاون دادستانی کل افغانستان نیز که برای نخستین بار رخ داده، قابل توجه است. هر چند زنان قبل از این هم در رده‌های پایین‌تر این اداره نقش گسترده داشته و به عنوان دادستان در برخی از ولایات کار کرده‌اند. همین طور یک بخش خاص در دادستانی کل افغانستان در راستای مبارزه با خشونت علیه زنان نیز کار می‌کند. اما ره‌انسان می‌دهد، هم‌اکنون ۲۴۰ زن به عنوان قاضی در بخش‌های مختلف این کشور کار می‌کنند.

میزان مشارکت زنان در مجلس نمایندگان افغانستان نیز در مقایسه با شماری از کشورهای منطقه و حتی شماری از کشورهای اروپایی در حد بالایی قرار دارد. هم‌اکنون از ۲۴۹ کرسی این مجلس،

۶۷ کرسی توسط زنان پر شده است. ۲۵ درصد از اعضای شوراهای ولایتی را نیز زنان تشکیل می‌دهند. همچنین برای نخستین بار در افغانستان، نزدیک به دوسال پیش در نتیجه برگزاری یک انتخابات آزاد در میان اعضای شورای ولایتی بامیان، یک خانم توانست ریاست این شورا را به دست گیرد.

کمیسون مستقل حقوق بشر افغانستان هم که از مهم‌ترین نهادهای حقوق بشری در سطح کشورهای منطقه به شمار می‌رود، توسط سیما سمر رهبری می‌شود. سیما سمر چند سال پس از شرایطی که در آن زنان بدون محرم شرعی حق بیرون شدن از خانه، کار و تحصیل را نداشتند و حتی پوشیدن کفش‌های پاشنه بلند و بلند شدن صدای آن هنگام راه رفتن جرم سنگین تلقی می‌شد، بدلیل فعالیت‌های گسترده‌اش

دو بار برای دریافت جایزه صلح نوبل نامزد شد.

تأیید این حادثه یازدهم سپتامبر، حتی یک زن و دختر هم در بیرون از خانه کار و تحصیل نمی‌کرد. اما، وقوع این حادثه دروازه جدیدی را روی پیشرفت زنان در افغانستان باز کرد. آن طوری که دفتر ریاست جمهوری افغانستان در آمار و ارقام خود تحت عنوان «فصل آبادانی» اعلام کرده، هم‌اکنون ۵/۹ میلیون جوان و نوجوان به مدرسه می‌روند، در حالی که تعداد کل دانش‌آموزان در سراسر افغانستان در سال ۱۳۸۰ خورشیدی

زنان

در افغانستان

در طول تاریخ

این کشور از

محروم‌ترین اقشار

جامعه بودند. اما

آنها با فرصت‌های

جدیدی که حضور

جامعه جهانی

در این کشور در اختیار

آنان گذاشته،

توانسته‌اند

در تمامی عرصه‌ها

حضور چشمگیر

و قابل ملاحظه‌ای

یابند

به ۹۰۰ هزار نفر می‌رسید. این در حالی است که به دلیل ادامه فعالیت‌های تروریستی گروه طالبان، هنوز هم شماری از دختران در برخی از مناطق کشور از دسترسی به مراکز آموزشی محروم هستند. همچنین ۳۳ درصد از آموزگاران مدارس افغانستان رازنان تشکیل می‌دهند.

همین طور در سراسر افغانستان بیشتر از چهار هزار زن در بخش نیروهای امنیتی فعالیت دارند و به گفته دفتر ریاست جمهوری، صدها ورزشکار زن از افغانستان در سطح بین‌المللی نمایندگی می‌کنند. دفتر ریاست جمهوری می‌افزاید که چهار دختر جوان نیز رهبری ارکستر موسیقی را به عهده دارند. رقم دانشجویان دختر در دانشگاه‌های دولتی به بیش از ۳۶ هزار نفر و در نهادهای تحصیلی خصوصی به ۲۷ هزار دانشجوی دختر می‌رسد.

دکتر حبیبه سربانی معاون شورای عالی صلح افغانستان، شرایط موجود برای زنان در این کشور را «بی‌نظیر» توصیف کرده و می‌گوید: در هیچ دوره تاریخی به اندازه امروز شرایط برای حضور و مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف در افغانستان مساعد نبوده است.

رسانه‌ها و جامعه مدنی

گسترش فعالیت آزاد رسانه‌ها و نهادهای جامعه مدنی در افغانستان، از مهم‌ترین دستاوردهای این کشور پس از سال ۲۰۰۱ است. قبل از این سال، در سراسر افغانستان تنها یک دستگاه رادیویی فعالیت داشت و آنهم صرفاً پیام‌های گروه تروریستی طالبان را از کابل پخش و نشر می‌کرد. همین طور تا پیش از سال ۲۰۰۱، هیچ نهادی که در زمینه تحقق ارزش‌های حقوق بشر و انسانی دادخواهی کند، فعالیت نداشت. اما حالا رقم نهادهای جامعه مدنی به هزاران نهاد می‌رسد و در این نهادها در زمینه‌های مختلف برای تحقق خواست‌های مردم فعالیت دارند.

پس از سقوط رژیم متحجر و استبدادی طالبان، زمینه برای فعالیت آزاد رسانه‌ها به عنوان تأثیرگذارترین نهادهای جامعه مدنی مساعد شد. آن طوری که صابر فقیه از مسئولان اداره «نی» حمایت‌کننده رسانه‌های آزاد افغانستان، می‌گوید: هم‌اکنون در سراسر این کشور ۸۳ شبکه تلویزیونی خصوصی و بیشتر از ۱۷۵ دستگاه رادیویی روی موج «افام» فعالیت می‌کنند. به علاوه این، ۳۵ شبکه تلویزیونی دولتی نیز فعالیت می‌کنند که یکی از شبکه‌ها سراسری است. همچنین هر چند هزاران عنوان نشریه چاپی جواز فعالیت دارند. اما در حال حاضر بیشتر از ۳۵۰ عنوان این نشریه‌ها فعال هستند. ۱۵ خبرگزاری داخلی نیز در این کشور فعالیت می‌کنند. شرایط مناسب رسانه‌ها و آزادی بیان در افغانستان هم، بارها گزارش سازمان‌هایی بین‌المللی بازتاب یافته است. سازمان گزارشگران بدون مرز، از مهم‌ترین نهادهای بین‌المللی مدافع آزادی اطلاع‌رسانی، در ده‌بندی‌های سالانه خود درباره آزادی بیان و رسانه‌ها، بارها افغانستان را در جایگاه به مراتب بهتر و خوب‌تر در مقایسه با کشورهای همسایه ارزیابی کرده است.

مخابرات

افغانستان در زمینه مخابرات و تکنولوژی معلوماتی نیز رشد سریع داشته است. آن طوری که آمار وزارت مخابرات این کشور نشان می‌دهد، هم‌اکنون بیش از ۲۲ میلیون شهروند این کشور از خدمات تلفنی تلفن همراه استفاده می‌کنند. پنج میلیون نفر نیز از خدمات اینترنتی استفاده می‌کنند، در حالی که پیش از سال ۲۰۰۱ میلادی، شهروندان افغانستان برای برقراری تماس تلفنی با وابستگان خود در خارج از این کشور، مجبور بودند به پاکستان سفر کنند.

نیروهای امنیتی

ساختارهای امنیتی افغانستان در نتیجه جنگ‌های میان‌گروهی کاملاً از هم پاشیده بود، اما احیای این ساختارها به کمک جامعه جهانی پس از سال ۲۰۰۱ میلادی آغاز شد و هم‌اکنون رقم نیروهای امنیتی این کشور به ۳۵۲ هزار نفر می‌رسد. در حدود چهار نفر از این نیروها را خانم‌ها تشکیل می‌دهند.

همزمان با گسترش دامنه جنگ و افزایش فعالیت‌های تروریستی در افغانستان، نیروهای امنیتی این کشور نیز روز به روز ظرفیت‌ها و توانایی‌های خوبی برخوردار شدند. تا سال ۲۰۱۴، نزدیک به صد هزار نفر نیروهای عضو ائتلاف بین‌المللی به رهبری آمریکا در تأمین امنیت و مبارزه با گروه‌های تروریستی با نیروهای امنیتی افغانستان همکاری می‌کردند. اما، پس از خروج و پایان مأموریت جنگی نیروهای بین‌المللی، یعنی از سال ۲۰۱۴ به این سو نیروهای امنیتی افغانستان به تنهایی مسئولیت تأمین امنیت و مبارزه با تروریسم را به عهده گرفتند. آن گونه که برخی از مقام‌های ناتو و آمریکا اعلام کرده‌اند، نیروهای امنیتی افغانستان از توانایی‌های خوبی برخوردار شده‌اند. قبلیکی از مقام‌های ارشد ناتو، توانایی نیروهای کم‌اندوکی افغانستان را در میان کشورهای منطقه بی‌نظیر توصیف کرده بود.

طبق آمار دفتر ریاست جمهوری افغانستان، هم‌اکنون این نیروها حداقل ۵۰ عملیات نظامی را در یک شبانه‌روز انجام می‌دهند.

* یادداشت اختصاصی «ایران»